

На 21 май 2018 г. в Аулата на Нов български университет пред студенти и преподаватели от департамент „Право“ бе изнесена публична лекция на тема „Законодателни мерки в Европейския съюз за борба срещу тероризма“. Лектор бе д-р Емил Радев, член на Европейския парламент. Събитието бе открито и гостът беше представен от проф. Екатерина Михайлова, ръководител на департамент „Право“ на Нов български университет. В настоящия брой на списанието публикуваме текста на публичната лекция.

ЗАКОНОДАТЕЛНИ МЕРКИ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ЗА БОРБА СРЕЩУ ТЕРОРИЗМА

Емил Радев,
член на Европейския парламент

В последните години Европейският съюз (ЕС) е изправен пред редица терористични заплахи и джихадистки атаки както от терористични групи, така и от единични терористи. Атаките в Брюксел, Париж, Ница, Берлин, Манчестър, независимо дали с експлозивни или с превозни средства, целят произволното убиване или нараняване на колкото се може повече хора. По този начин терористите демонстрират не само, че само са способни, но и че целенасочено желаят да наранят европейските граждани, легитимирани в своите действия от интерпретацията, приета от тях на определени религиозни текстове.

Джихадистите могат да са или директно контролирани и инструктирани от „Ислямска държава“ или друга терористична организация, или са последователи на съответната идеология и реторика. Джихадистите терористи използват редица оръжия – хладни оръжия, ав-

томатични огнестрелни оръжия, експлозивни и превозни средства, и очакванията на служителите за сигурност са, че тази тенденция за разнообразни методи на атаки ще продължи.

Атаките могат да са или внимателно планирани, или спонтанни. Терористи, извършващи атаки в името на „Ислямска държава“, са се доказали, че са способни да планират и извършват значително сложни и ефективни атаки, вкл. върху няколко цели. В същото време очакванията са, че джихадистките терористи ще продължат да използват основно нискотехнологични импровизирани експлозивни устройства и импровизирани взривоопасни устройства, които могат да се направят от легално продавани продукти и не струват скъпо.

Джихадистите целят да наранят отделни граждани, малки групи хора, които представят ценностите, считани за неислямски, както и големи тълпи хора. Атаки срещу места с международен характер, като например метрото и летището в Брюксел, гарантират световното медийно внимание.

Извършителите на атаките в Европейския съюз включват както чужденци, някои от които живеещи от години в Европа, така и граждани на съответната държава, където е извършена атаката. Имайки предвид продължаващия миграционен и бежански натиск върху Европа, важно е да се отбележи, че въпреки че не всеки мигрант е терорист, „Ислямска държава“ вече успешно е използвала потока от мигранти да изпрати терористи, които да извършат терористични атаки, както видяхме по време на атентатите в Париж. Очакванията са, че „Ислямска държава“ и други терористични организации ще продължат да се възползват от миграционния поток за тези цели, както и чуждестранните бойци – за да се завърнат в своите държави на произход.

Мотивите на отделни хора да се присъединят към терористична организация са различни – икономически причини, дискриминационно отношение, захласването по идеята за мъченичество, както и искрена вяра, че ислямът е под атаката на Запада.

Ако доскоро се смяташе, че единствено чуждестранните бойци представляват заплаха за сигурността в Европа, когато се завърнат, вече има признаване и за друга заплаха, която не бива да бъде подценявана – тази от завръщащите се съпруги и деца на бойци на „Ислямска държава“. Те все повече играят оперативна роля, подкрепяйки и подпомагайки извършването на терористични атаки, както и извършващи такива. Децата, израснали в среда на война и насилие в пределите на „Ислямска държава“ в Сирия и Ирак, също в даден момент в бъдеще ще представляват заплаха за Европейския съюз и служителите за сигурност осъзнават, че дори и всички терористи от сегашното поколение да бъдат заловени, заплахата няма да отминее.

В последната година с интензивните бомбардировки в Сирия и превземането на Мосул от иракските сили се наблюдава спад на броя чуждестранни бойци, пътуващи към Сирия или Ирак за присъединяване към терористична организация. Броят на завръщащите се чуждестранни бойци се очаква да се увеличи, но това ще доведе до засилване на джихадистките движения в Европа, което ще увеличи значително опасността.

Като цяло нивото на активност в Европейския съюз на джихадистки терористи остава високо и се очаква да се повиши допълнително. През 2016 г. са извършени 718 ареста в целия ЕС, свързани с терористични дейности, като в последните три години се наблюдава рязък скок на тези арести.

Важно е да се отбележи, че джихадисткият тероризъм не е единственият вид тероризъм, който представлява заплаха за европейската сигурност. Екстремисти от крайнодесни или крайнолеви организации, както и анархисти също извършват терористични актове, макар и да не събират същото медийно внимание.

Нека не забравяме обаче, че десетки планове за терористични актове са успешно разкривани и предотвратявани всеки ден от служителите за сигурност, но те рядко влизат в нови-

ните. Тези предотвратени атаки са плод на неуморните усилия на полиция, разузнаване и дори правораздавателните органи, подкрепени с нови правомощия не само на национално, но и на европейско ниво.

В следващите минути ще ви представя многобройните комплексни мерки, предприети от Европейския съюз в борбата срещу тероризма – криминализирането на тероризма и различните му форми, защита на границите, било то сухопътни, морски или въздушни, финансирането на тероризма, киберизмерението на тероризма, както и начините за неговото разкриване и довеждането на заподозрените до правосъдие.

Логично е първо да обсъдим какво е това тероризъм и какво е определението, дадено му в европейското законодателство, но такава впрочем липсва. На международно ниво липсва определение на престъплението тероризъм, въпреки многобройните опити в рамките на ООН да бъде достигнато до широко подкрепена дефиниция. Проблемът е максимата, с която вярвам сте запознати, че терорист за един народ е освободител за друг народ, особено в контекста на борбите за независимост на толкова много народи през втората половина на ХХ век. Освен това някои държави се притесняват, че чрез дефинирането на престъплението тероризъм ще бъдат включени актове, често асоциирани с поведението на държави в рамките на военни конфликти, което вече навлиза в сферата на международното хуманитарно право и правото на войната.

За да бъдат избегнати подобни вътрешни проблеми и противопоставяния в рамките на Съюза, подходът, предприет в Европейския съюз е престъплението тероризъм да бъде определено чрез други сериозни престъпления, които, от своя страна, са дефинирани в европейското и националното законодателство. Така новоприетата директива за борба срещу тероризма определя като терористични актове преднамерени актове на сериозни престъпления, които поради своето естество или контекст могат сериозно да наранят дадена държава или международна организация. Тези действия включват атаки върху хора, причиняващи смърт или физическо нараняване, взимане на заложници или отвлечане, причиняване на големи щети на правителствено или обществено здание, транспортна система, инфраструктура, вкл. информационни системи, обществено пространство или частна собственост, което може да застраши човешки живот или да доведе до икономически загуби, отвлечане на самолет, производство и разпространение на биологично, химично, радиологично или ядрено оръжие, нарушаване на информационни системи и доставките на вода, електричество или други основни природни ресурси, което може да доведе до заплахата за човешкия живот, както и заплахата за извършване на всяко едно от горепосочените престъпления.

За да бъдат тези актове считани за терористични актове, тя трябва да имат за цел да изплашат сериозно населението, да задължат правителство или международна организация да извърши или да се въздържа от извършване на определено действие, или сериозно да дестабилизира или унищожи основните политически, конституционни, икономически или социални структури на дадена държава или международна организация.

Директивата за борба срещу тероризма задължава още държавите членки да криминализират деяния като: публична провокация за извършване на терористично деяние, вкл. он-лайн и оф-лайн провокация, набиране на хора с цел извършване на терористично деяние, предоставяне на обучение за извършване на терористични актове, както и получаването на такова обучение. С оглед на заплахата от чуждестранни бойци, държавите членки следва да криминализират още пътуването с терористична цел, независимо дали за подготовка или извършване на терористичен акт или за получаване или предоставяне на обучение. Подпомагането или организирането на такова пътуване също следва да бъдат наказуеми от закона според директивата.

Не на последно място, директивата криминализира целенасоченото или знайно събиране на средства и финансиране на терористични актове, както и на всяко едно от описаните преди малко допълнителни дейности в подкрепа на терористите, като напр. финансиране на пътуване с терористична цел.

Кражба или фалшифициране на документи с цел извършване на някое от тези престъпления също следва да са наказуеми.

Описах така подробно всички тези актове на тероризъм и свързаните с тях наказуеми престъпления, защото много от мерките, предприети от Европейския съюз за борба срещу тероризма в допълнение на директивата, реално произтичат от нея.

Така например, за да бъде предотвратено пътуването с терористична цел извън Европейския съюз, бе променен Шенгенският кодекс и бяха въведени систематични проверки на всички европейски граждани, преминаващи външните граници на Съюза. Проверките включват проверки на идентичността, националността на човека, автентичността и валидността на документа за пътуване, като се проверяват и информационни бази данни – Шенгенската информационна система, базата данни на Интерпол за загубени и откраднати документи, национални бази данни за загубени/откраднати/невалидни документи за самоличност.

Лицата, преминаващи външните граници на ЕС, вече са проверявани и дали не представляват заплаха за вътрешната сигурност, обществен ред, международните отношения на която и да е държава членка или за общественото здраве.

При съмнение за автентичността на документа за пътуване или за идентичността на притежателя бива извършвана проверка на поне един от биометричните индикатори, интегрирани в документа. Такива проверки са извършвани и за всички граждани на трети държави, преминаващи външните европейски граници, като освен това на тях им се иска и предоставянето на виза, ако е нужно.

Друга мярка, която бе предприета за подсилване на външните европейски граници, бе създаването на Европейската служба за гранична и брегова охрана. Службата бе създадена в контекста на миграционната криза, но реално ѝ бяха дадени пълномощия да извършва оценка и анализ на всички видове рискове по външните европейски граници на Съюза, както и да оказва оперативна подкрепа на държавите членки като България в случай на нужда.

Бяха приети и изменения на Шенгенската информационна система – системата, която позволява обмена на информация между полицейските служби с цел охрана на границите и борба срещу сериозната престъпност. С оглед на завръщащите се чуждестранни бойци, вече ще бъде възможно създаването на сигнал в системата, така че потенциални терористи да бъдат спирани и разпитвани, както и ще могат да бъдат създавани сигнали за издирване на неизвестни лица единствено въз основа на пръстови отпечатъци или отпечатъци на дланта. Така например, ако бъдат открити отпечатъци от дланта на извършител на терористичен акт, но той не фигурира в други бази данни и не се знае името му, той може да бъде пуснат за издирване по външните европейски граници само въз основа на тези отпечатъци и да бъде хванат, ако се опита да излезе извън ЕС.

Може би най-значителното законодателство в последните години за охрана на границите, особено с оглед на терористичната заплаха в Европа, бе приемането на директивата за обмен на резервационните данни на пътниците, т.нар. PNR (ПНР). Нека първо уточня, че тези данни се събират и съхраняват вече от авиопревозвачите в резервационните системи и системите за заминаващи пътници за техните собствени търговски цели – датите на пътуване, начална и крайна точка на пътуване, информация за билета, контакти, пътническият агент, при когото е закупен билетът, начин на плащане, номер на мястото и информация за багажа.

Данните са считани за изключително важни при установяването на схеми на пътувания на терористи, от които може да се направят заключения за наличието на терористични мрежи или взаимодействия между различни мрежи, както и да се установи кога даден терорист е излязъл или влязъл в ЕС. Затова, чрез т.нар. „ПНР- директива“ ще бъде улеснено събирането и обменянето на тези данни между държавите членки с цел по-ефективна борба срещу тероризма.

Първо искам да ви успокоя, че събраните пътнически данни могат да се използват единствено и само за предотвратяването, прихващането, разследването и съдебното преследване на терористични престъпления и сериозни престъпления. Полетите, от които ще се събира информация, са полети, влизащи и излизащи от ЕС (т.е. международни полети), но в същото време държавите членки могат да решат да събират тази информация и за полетите вътре в Съюза.

Всяка една държава членка трябва да създаде специализирано звено, което да получава ПНР-данните от авиопревозвачите и агентите за билети. Въвежда се задължителен обмен на информация между специализираните звена на държавите членки на ПНР-данни и тяхната обработка относно хора, за които анализът на данните посочва, че може да са свързани с терористични или други престъпления и е необходимо допълнително проучване от правоохранителните органи. В случаите, при които такъв анализ не посочва необходимостта от допълнително проучване поради липса на явна връзка с терористични или други престъпления, няма задължение за споделяне на данни между отделите за пътническите данни на държавите членки. В същото време обаче е възможно отдел за пътническите данни на една държава членка да поиска ПНР-данни от отдел за пътническите данни на друга държава членка. В спешни случаи е възможно също правоохранителен орган на една държава членка да поиска ПНР-данни и техния анализ от отдел за пътническите данни на друга държава членка. Също така се дава възможност на Европол да поиска достъп до ПНР-данни и тяхната обработка.

Този голям обмен на данни неминуемо поставя въпроса за тяхната защита. Данните могат да бъдат съхранени за период от шест месеца, след което ще бъдат замаскирани и съхранени за още четири години и половина при стриктна процедура за достъп до пълните данни. Освен това тук бива прилагана и директивата за защита на личните данни за целите на правоохранителните органи, за която ще говоря по-късно.

Борбата срещу тероризма не е само чрез защита на границите, но и чрез намаляване на паричните потоци към терористични организации. Както вече споменах, директивата за борба срещу тероризма криминализира целенасоченото или знайно събиране на средства и финансиране на терористични актове, както и на всяко едно от деянията в подкрепа на терористите, като напр. финансиране на пътуване с терористична цел. Целта е по този начин да бъдат обхванати малките парични средства, които, въпреки че често не преминават през традиционната финансова система, все пак биват предоставяни на терористични организации. Но съществуват и големи финансови ресурси, които често прикрити успяват да преминат през финансовата система на държавите членки и които финансират дългосрочното съществуване на терористични организации. За да бъдат прихванати тези дейности, Европейският съюз разполага с превантивна система чрез директивата за борба срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма, по която имах честта да работя от страна на групата на Европейската народна партия.

С оглед на последните технологични развития във финансовата сфера бе разширен списъкът на задължените лица, които влизат в обхвата на Петата директива за борба срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма, така че да включва обменните платфор-

ми между виртуални и фиатни, т.е. обикновени валути, както и доставчиците на портфейли, съхраняващи парични средства онлайн. С други думи, платформите за обмен на виртуални валути и доставчиците на портфейли ще трябва да бъдат регистрирани и ще трябва да упражняват контрол върху клиентите си, което прекратява анонимността, асоциирана досега с тях. Освен това за първи път в европейското законодателство се въвежда определение за виртуални валути.

Друго нововъведение е намаляването на прага за идентифициране на притежателите на предплатени карти – от 250 евро, както е сега ситуацията, прагът ще бъде намален до 150 евро и ще бъдат затегнати изискванията за идентифициране на клиентите.

Имайки предвид още, че „Ислямска държава“ демонстрира как антични артефакти биват препродавани с цел финансиране дейностите на организацията, в обхвата на директивата биват включвани и всички хора, търгуващи или посреднически в търговията с произведения на изкуството, вкл. когато това става в галерии за изкуство или аукционни къщи, когато стойността на трансакцията или на серия свързани трансакции са равни на или надвишаващи 10 000 евро, както и хора, съхраняващи, търгуващи или посреднически в търговията с произведения на изкуството, когато това става в т.нар. „свободни зони“, отново когато стойността на трансакцията или серия от трансакции се равнява на или надвишава 10 000 евро.

Вече ще бъде много по-трудно и за дружества или доверителни фондове, притежавани от терористи, да бъдат използвани за финансиране на терористични дейности, тъй като се увеличава значително прозрачността на действителните собственици. И сега съществуват регистри за действителните собственици на фирми и доверителни фондове, но вече информацията за действителните собственици на дружества ще бъде публично достъпна, а за действителните собственици на доверителни фондове – достъпна въз основа на легитимен интерес.

Държавите членки ще трябва още да създадат централизирани регистри за банкови и разплащателни сметки и сейфове, които ще позволяват на Звената за финансово разузнаване да идентифицират притежателите на сметки. Информацията за тези държатели няма да бъде публично достояние. Анонимни сметки и сейфове ще бъдат забранени.

Новоприетата пета директива за борба срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма ще трябва да бъде приведена в националните законодателства в следващите 18 месеца, но се надявам това да стане по-бързо, за да може финансовата система на Европейския съюз да бъде много по-малко изложена на риска да финансира терористични организации.

В допълнение на директивата Европейският съюз ограничава и вкарването и изнасянето на парични средства над 10 000 евро. По-конкретно от няколко години съществува задължение кеш над 10 000 евро да бъде деклариран пред митническите служители, а ако някой не ги декларира, това подлежи на наказание според законодателството на държавите членки.

В момента се работи по промяна на т.нар. „регламент за паричните средства“, като отново аз съм част от преговорния екип. С оглед на широкото разпространение на предплатени банкови карти, определението за кеш ще бъде разширено, така че да включва непоименни предплатени банкови карти. Ако на нас в България съществуването на такъв финансов инструмент ни се струва странно, в много западноевропейски и други държави тези предплатени карти са широко разпространени – използвани са от родителите да предоставят контролирани финанси на своите деца, както и за предоставяне на парична хуманитарна помощ за бежанци. Но някои служби за сигурност са установили, че този финансов инструмент вече е бил използван и за пренасяне на парични средства през граница, които после са

били теглени от банкоматите и предоставяни за финансиране на тероризма. Затова е важно тези непоименни банкови карти да бъдат подложени на митнически контрол, ако чрез тях даден човек пренася над 10 000 евро.

Друга важна промяна на досега съществуващите правила е, че пренасянето на злато на стойност над 10 000 евро също ще бъде подложено на митнически контрол и трябва да бъде декларирано. Опитът на правоохранителните органи е доказал, че златото е лесно конвертируемо в кеш и често използвано за пренасянето на големи суми, избягвайки досега прилаганите правила за деклариране на парични средства. Затова с новия регламент ще бъде затворена тази вратичка в законодателството.

Естествено, митническите служители ще продължат да имат правомощията да извършват спонтанни проверки и да проверяват хора, които не декларират пренасяните от тях парични средства, дори и те да са под 10 000 евро. Многобройни случаи са доказвали ефективността и важността на спонтанните проверки.

Европейската комисия е предприела и други мерки за борба срещу финансирането на тероризма през годините – предоставянето на информация за изпращачите и получателите на банкови преводи например, нещо, което допреди 20 години не е било задължително; контрол върху различните видове финансови инструменти и платежни услуги, така че не само те да са ясни за обикновените потребители, но и да не се използват за целите на финансирането на тероризма.

Така например с оглед на множеството финансови престъпления в онлайн пространството Европейската комисия предложи наскоро актуализация на Директивата за борба с измамата и подправянето на непарични платежни средства. Целта на директивата е да се премахнат оперативните пречки, които възпрепятстват разследването и повдигането и поддържането на обвинения, и да се предвидят действия за повишаване на осведомеността на обществеността за методите за измама като фишинг или скиминг.

В директивата са включени разпоредби за:

- разширяване на обхвата на престъпленията, така че да се включат трансакциите с виртуални валути;
- хармонизиране на определенията на някои онлайн престъпления като хакерските атаки срещу компютъра на жертвата или фишинга;
- въвеждане на минимално равнище за най-тежките наказания за физически лица;
- изясняване на обхвата на компетентност, за да се осигури по-добро разглеждане на трансграничните измами;
- подобряване на сътрудничеството в областта на наказателното правосъдие в целия ЕС.

Както вече споменах, „Ислямска държава“ търгуваше често с антични и археологически артефакти, което досега не беше толкова широк феномен. Затова Европейската комисия излезе с предложение да бъде въведена система за разрешение за внос на произведения на изкуството и исторически или археологически находки. По-конкретно, когато някой иска да вкара в Европейския съюз такъв вид находка, то това ще бъде възможно само и единствено чрез предоставяне на доказателство, че находката е изнесена от държавата на произход законно и след получаването на разрешение за внос в Европейския съюз.

Освен това друг аспект на борбата срещу финансирането на тероризма е международното сътрудничество с трети държави. От една страна, Европейският съюз разполага със списък на трети държави, чиито банкови системи не са достатъчно устойчиви и могат да застрашат функционирането на европейските банки и да ги изложат на повишен риск от финансиране на тероризъм. За да бъдат преодолените тези недостатъци, Европейската комисия предоставя техническа помощ за извършването на нужните реформи.

В същото време съществува международна система в рамките на ООН за налагане на санкции на определени лица и организации, които са заподозрени или има доказателства за тях, че финансират тероризма. В резултат на наложените санкции държавите членки следва да замразят или конфискуват авоарите и собствеността на тези лица. В този контекст в момента се разглежда промяна на европейското законодателство за взаимното признаване на заповеди за замразяване и конфискация на имущество в рамките на Европейския съюз. Една от големите дискусии е дали замразяването и конфискацията на имущество да е в рамките на наказателно производство или в производство по наказателни въпроси, като второто ще позволи да бъде разширен обхватът на регламента и да бъдат обхванати някои административни процедури.

За разлика от практиката досега, е предвидено да бъдат разширени обхванатите видове конфискация, така че да бъдат включени случаи на отнемане без осъдителна присъда в рамките на наказателно производство и отнемане от трети лица. Предложеният регламент ще обхваща и други решения за конфискация без присъда, издадени в рамките на наказателно производство: случаите на смърт, имунитет, изтекла давност, когато извършителят не може да бъде установен и др.

Освен това чрез избрания законодателен инструмент – регламент, вместо директива, Европейската комисия цели улесняването и забързването на процедурите по признаване на заповедите за изпълнение. В тази насока се въвежда и възможност за провеждането на директни консултации между компетентните органи на издаващата и изпълняващата държава.

Друга голяма тема, свързана с борбата срещу тероризма, е готовността на Европейския съюз и държавите членки да устоят на кибертероризъм – т.е. кибератаки срещу информационните и телекомуникационни системи, причиняващи икономически щети и нараняващи населението, както и опитващи се да окажат натиск върху правителства или международни организации. Както вече споменах, това е сред видовете дейности, които са включени в директивата за борба срещу тероризма.

Дори наскоро организираха конференция в Брюксел по темата, която събра комисар Мария Габриел, председателя на Европейския парламент Антонио Таяни, зам. изпълнителен директор на Европол, помощник генерален секретар на НАТО, експерти от Европейската комисия, държавите членки и индустрията.

Най-важното законодателство, което цели да гарантира, че европейската критична инфраструктура може да устои на кибератаки с терористична цел – било то атака срещу електрическа мрежа или срещу информационните системи на болници, е току-що влязлата в сила Директива за мрежовата и информационна сигурност, която е първото подобно законодателство в Европейския съюз.

В директивата са изброени критични сектори, в които действат операторите на основни услуги, като например енергетика, транспорт, финанси и здравеопазване. В рамките на тези сектори държавите членки ще набележат операторите, които предоставят основни услуги, въз основа на определени в директивата ясни критерии. Изискванията и надзорът по отношение на тези оператори ще бъдат по-строги отколкото за доставчиците на цифрови услуги. Това отразява степента на риска, на който нарушаването на техните услуги може да изложи обществото и икономиката.

В обхвата на директивата ще попаднат още следните цифрови услуги: платформи за електронна търговия, търсачки и услуги в облак. За да се гарантира, че отношението към тях е същото в целия ЕС, дори и те да оперират в различни държави членки, правилата ще се прилагат за всички оператори, предоставящи подобни услуги, с изключение на малките предприятия.

Освен това всяка страна от Европейския съюз ще бъде задължена да посочи един или повече национални органи и да изработи стратегия за разглеждане на свързани с киберсигурността въпроси.

Друга важна работа, извършвана от Европейския съюз, е предприемането на мерки срещу терористичното онлайн съдържание. В последната година Европейската комисия пое не само политически ангажимент, но и установи сътрудничество с индустрията и излезе със серия от оперативни мерки и предпазни механизми. Така например ЕК иска от предприятията да определят лесни и прозрачни правила за уведомяване за терористично съдържание, включително ускорени процедури за „доверени податели на сигнали“. Освен това предприятията следва да имат проактивни инструменти за откриване и премахване на таква съдържание. Предлага се още при съмнение, че терористичното съдържание представлява реална заплаха за живота или безопасността, предприятията незабавно да информират правоприлагащите органи.

Едно от най-оспорваните от индустрията изисквания е предприятията да премахнат в рамките на един час от получаването на сигнал съответното терористично съдържание, както и да прилагат проактивни мерки, за да могат ефективно и бързо да премахнат и блокират терористично съдържание и да му попречат да се появи отново. Това изискване поражда въпроса кой контролира онлайн съдържанието и дали реално няма да видим цензура и ограничаване свободата на словото в онлайн пространството.

Освен мерки за предотвратяване или криминализирането на различни форми на терористични дейности и актове, Европейският съюз е предприел действия и за съдебните производства, свързани с терористични дела. Естествено, всички процесуални гаранции и защити на обвиняемите са валидни и за производства за дела за тероризъм. Но много често поради трансграничния характер на някои от актовете на тероризъм или дори комуникацията по интернет между отделни терористи, досъдебните и съдебните органи имат трудности с набирането на доказателства.

За да преодолее този проблем, Европейската комисия излезе с предложение, касаещо електронните доказателства. Днес повече от половината от всички наказателни разследвания включват трансгранична молба за получаване на електронни доказателства, с които разполагат доставчици на услуги, установени в друга държава членка или извън ЕС. За получаване на такива данни е необходимо да се прибегне до съдебно сътрудничество и взаимна правна помощ, но понастоящем процесът е прекалено бавен и тромав. По отношение на почти две трети от престъпленията, за които има електронни доказателства в друга държава, не може да се извърши надлежно разследване или наказателно преследване най-вече поради времето, което отнема събирането на такива доказателства, или поради фрагментираната правна уредба. Ускорявайки процеса на получаване на електронни доказателства и повишавайки неговата ефикасност, предложенията на Европейската комисия ще помогнат за отстраняване на този проблем.

По-конкретно, предлага се създаването на европейска заповед за представяне на доказателства, която да позволи на съдебните органи в една държава членка да искат електронни доказателства, независимо къде се намират данните, пряко от доставчик на услуги, предлагач услуги в Съюза и установен или представен в друга държава членка, който ще бъде задължен да отговори в срок от 10 дни, а в случай на извънредна ситуация - в срок от 6 часа. За сравнение, в момента сроковете са съответно 120 дни в контекста на действащата европейска заповед за разследване или 10 месеца в контекста на процедура за взаимна правна помощ.

Освен това Европейската комисия предлага посредством европейска заповед за запазване на доказателства да бъде предотвратено изтриването на данни. Чрез тази заповед съ-

дебен орган в една държава членка ще може да задължи доставчик на услуги, предлагаш услуги в Съюза и установен или представен в друга държава членка, да запази конкретни данни, за да се даде възможност на съдебния орган да поиска тази информация на по-късен етап.

Двете заповеди ще могат да бъдат издавани единствено в рамките на наказателното производство и всички наказателно-процесуални гаранции са приложими.

За да се гарантира, че всички доставчици на услуги, които предлагат услуги в Европейския съюз, са длъжни да спазват едни и същи задължения дори ако седалището им е в трета държава, от доставчиците ще се изисква да определят юридически представител в Съюза за получаването и за доброволното и принудителното изпълнение на решения и заповеди, издадени от компетентни органи на държавите членки с цел събиране на доказателства в наказателното производство.

Всички тези мерки за борба срещу тероризма, предприети на европейско ниво, неминуемо имат ефект върху основните човешки права и спазването на основните свободи на гражданите, особено на защитата на личните данни, имайки предвид целия обмен на информация, който бива окуражаван между държавите членки. И ако предполагам повечето от вас вече са запознати с регламента за защита на личните данни, който ще влезе в сила след 4 дни, може би не всички сте чували за директивата за защита на личните данни за полицейските и правораздавателните органи, която също е приложима в контекста на борбата срещу тероризма.

Директивата предвижда наличието на човек, отговарящ за защита на личните данни в правоохранителните органи, като е възможно този човек да отговаря за няколко служби. Задължителната оценка на риска е позволена единствено когато обработването на данните представлява голям риск за човека, с което се цели улесняването работата на службите. Друго улеснение е, че различаването на данните за различни цели ще бъде единствено когато е възможно, като субектите на данни трябва да бъдат информирани за събирането и обработката на техните данни, освен ако това не пречи на разследването и обществената сигурност.

Също така е позволено профилирането въз основа на чувствителни данни, но при изключително строги условия и предпазни мерки, а анализирането на биометрични данни е възможно единствено ако е строго необходимо.

Освен законодателни мерки за борба срещу тероризма, Европейската комисия подкрепя програми за дерадикализация на терористи и техните последователи, на затворници, както и на завърнали се чуждестранни бойци. Заедно с интернет компаниите се работи за създаване на положителна реторика, която да изпраща положителни послания и която да обяснява и промотира европейските ценности.

Всички тези комплексни мерки за борба срещу тероризма ще бъдат безполезни, ако не бъдат приложени на практика от държавите членки и съответните служби. Обменът на информация също е изключително важен, защото терористичната заплаха не е ограничена само до една държава, както вече бе доказано от няколко терористични акта в Европа с международно измерение. Въпреки това вярвам, че предприетите законодателни мерки полагат основата на една по-сигурна Европа!

LEGISLATIVE MEASURES IN THE EUROPEAN UNION COUNTER TERRORISM

Emil Radev,
Member of the European Parliament

On 21 May 2018 in the Aula of New Bulgarian University in the presence of students and professors of the Law Department a public lecture dedicated to the issue of the legislative measures in the European Union counter terrorism was presented. The lecturer was Emil Radev, PhD, who is currently Member

of the European Parliament¹. Prof. Ekaterina Mihaylova, chair of the Law Department of New Bulgarian University opened the event and presented the lecturer. We received the permission of the lecturer to publish the text of the public lecture in this issue of the Law Journal of New Bulgarian University.

¹ Emil Radev holds a PhD degree from the Law Department of New Bulgarian University.